

קיצור הלכות יחוד

מתוך השיעורים שנלמד
לאיגוד אברכים ליובאוויטש ד'מאנסי
בביהמ"ד בית לוי יצחק פאמאנא

ע"י

הרה"ג גדלי' אבערלאנדער שליט"א
רב דקהל 'היכל מנחם' - מאנסי

קיץ תשע"ט

זהירות מאיסור יחוד

בהלכות יחוד אפי' באופן שהוא מדרבנן אין להקל מהר כל כך. דבענין זה היצר גדול מאוד, וכמבואר בגמ' קידושין (פא, א) שגדולי התנאים היו להם נסיונות גדולות בעניני קדושה, וכל שכן אנן. אנו לא בדרגות יוסף הצדיק שעמד לפניו נסיון עצום בעניני עריות ועמד בזה בגבורה.

וז"ל הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פרק כב הלכה יח-כ): "אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם לפרוש אלא מן העריות והביאות האסורות. אמרו חכמים בשעה שנצטוו ישראל על העריות בכו וקבלו מצוה זו בתרעומות ובכיה שנאמר בוכה למשפחותיו על עסקי משפחות. ואמרו חכמים גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן, ואין אתה מוצא קהל בכל זמן וזמן שאין בהן פרוצין בעריות וביאות אסורות. ועוד אמרו חכמים רוב בגזל מיעוט בעריות והכל באבק לשון הרע. לפיכך ראוי לו לאדם לכופ' יצרו בדבר זה ולהרגיל עצמו בקדושה יתירה ובמחשבה טהורה ובדעה נכונה כדי להנצל מהן ויזהר מן הייחוד שהוא הגורם הגדול גדולי החכמים היו אומרים לתלמידיהם הזהרו בי מפני בתי הזהרו בי מפני כלתי כדי ללמד לתלמידיהם שלא יתביישו מדבר זה ויתרחקו מן הייחוד".

ובספר החינוך (פרשת אחרי מות מצוה קפח) כתב: "...עכשיו אין לנו לפרוץ אפילו גדר קטן בענינים אלו כלל, אלא לשמור כל ההרחקים שהודיעונו וזכרונם לברכה בפרט, ובמה שלא הזכירו הם יש על כל אחד ואחד לעשות כפי מה שימצא את גופו מוכן כמו שאמרנו, שאם הוא מוצא עצמו שצריך גדר אף על המותר יגדור עצמו, כמו שמצינו אחד מן החכמים שאמר הזהרו בי מפני בתי, ואף על פי שמותר לאדם להתייחד עם בתו כמו שנכתוב בעזרת השם, לפי שענין זה קשה מאוד ויצר הרע חזק בו, על כן צריך כל אדם להרבות בשמירה".

קיצור הלכות יחוד

גדר איסור יחוד

- א. אסור מן התורה¹ לאיש להתייחד עם אשה, דהיינו שיהיו שניהם יחד לבד במקום אחד. שדבר זה גורם לבוא לגילוי ערוה, כלומר שחששה תורה שמא יתגבר עליהם יצרם ויבואו לידי גילוי ערוה.
 - ב. מן התורה אינו אסור אלא באיש אחד עם אשה אחת². אבל מדרבנן אסור אפי' ביותר מאיש אחד או אשה אחת וכדלהלן.
 - ג. האיסור מן התורה אינו אלא עם ערוה מהערייות, ובכלל זה אשת איש או נדה. ועם חייבי לאווין יש אומרים³ דאסורה מן התורה. וי"א דאסורה רק מדרבנן⁴.
 - ד. איסור יחוד הוא בין עם זקינה ובין עם ילדה שהיא יותר מג' שנים, וכן לגבי האיש בין זקן מופלג ובין נער צעיר שהוא יותר מט' שנים⁵. אולם ילד פחות מבן י"ג שנה מותר להתייחד עם ילדה פחותה מבת י"ב שנה⁶.
 - ה. אין חילוק אם מתייחדים במקום סגור או במקום פתוח בשדה וכדומה במקום שאין חשש שיפרעו ע"י אנשים⁷.
 - ו. אין חילוק לענין איסור יחוד אם נתכוון להזדמן יחדיו או שבמקרה נקלעו לשם. כמון כן אין חילוק אם מדברים זה עם זה או לא, ואפי' אם אין מסתכלים זה בזה עוברים על איסור יחוד.
 - ז. איסור יחוד הוא אפי' באיש שהוא חולה וזקוק לכסא גלגלים. אולם באיש שלפי רופא נאמן אינו יכול להתקשות בשום פנים, יש הסוברים דאינו אסור רק מדרבנן, ולכן בשעת הדחק באופן כזה יש לעשות שאלת חכם איך לנהוג דיש מקום
-
- ¹ כ"ה דעת רובו ככולו מהראשונים מהדרשה "כי יסיתך אחיך בן אמך" בקידושין פ, ב. אולם הרמב"ם כתב הלשון דאסור "מפי הקבלה". אולם הרבה מאחרונים הסכימו דגם דעת הרמב"ם שהוא מדאורייתא, ורק קורא כדרכו דברי קבלה לדברים שאינם דרשה מפורשת.
 - ² כ"ב בשו"ת חות יאיר סי' עג. וכ"ד בחכמת אדם כלל קכו בבינת אדם אות טז. אולם בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קג דייק מכמה ראשונים דאיש אחד עם כמה נשים אסורה ג"כ מן התורה.
 - ³ בית שמואל סק"א בשם הפרישה אות א.
 - ⁴ פת"ש סק"א בשם הגהות טעם המלך. וכ"כ בעצי ארזים, בחקרי לב ובנתיבות לשבת.
 - ⁵ ראה שו"ע סי' א וסי' א.
 - ⁶ כ"מ בב"ח סוסק"ז מהרמב"ם והסמ"ג (לאווין קכו מג ע"ג).
 - ⁷ ראה רמ"א סי' ה.

להקל.⁸

ח. מחויב האדם למסור כל ממונו ולא לעבור על איסור יחוד.⁹

זמן יחוד

ט. זמן היחוד הוא אפי' רק לרגע אחד¹⁰ אם נמצאים במקום שלא יפריעו להם לשהות שם זמן ממושך כדי שיעור טומאה שהוא בערך חמש דקות¹¹, אלא אם הם במקום שיפריעו להם לשהות יותר מזמן קצר במעלית דאז מותר.

עם מי מותר להתייחד

י. מותר לבן להתייחד עם אמו, וכן האב מותר להתייחד עם בתו. ומותר אפי' לגור ביחד בקביעות¹². בין אם הם קטנים ובין אם הם גדולים. בין אם היא פנויה ובין אם היא נשואה.

יא. אם עם בנה מותרת אפי' אם נתוודע לאמו בהיותו גדול בשנים ולא גדל אצלה.¹³

יב. היתר דבתו ואמו הוא גם שלמעלה מהם ושלמטה מהם כגון בת בתו ובת בנו וכן אם אמו.¹⁴

יג. זוג המאמץ ילדים או ילדים מנישואין אחרים נוהג בהם איסור יחוד מן התורה, ועוד יותר חמור מסתם יחוד מכיון שלבם גם כן.¹⁵

היתר עם אחותו באופן ארעי

יד. מותר להתייחד עם אחותו שלא בקביעות, אבל אסור לגור אתה בקביעות.¹⁶

⁸ ראה שו"ת אגרות משה אהע"ז ח"ד סי' סה ס"י.

⁹ ראה יו"ד סי' קנו.

¹⁰ כ"כ בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א אות כו), משום דחצי שיעור אסור ג"כ, וגם דחיישינן שמא ימלוך על השיעור וישהה שיעור טומאה. וכ"פ בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' צד) והגרש"ז אויערבאך בהסכמתו לספר דבר הלכה.

¹¹ שו"ת מנחת יצחק (שם).

¹² שו"ע ס"א.

¹³ פשוט, מכיון דזהו טבעיות בני אדם שאין יצר הרע שולט בזה.

¹⁴ ב"ה, הובא בפת"ש סק"ב.

¹⁵ שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ר"ה סק"ח; ספר המנהגים חב"ד עמ' 80.

¹⁶ גמ' קידושין שם. והובא להלכה ברדב"ז ח"ז סי' לב, ב"ש סק"א.

קיצור הלכות יחוד

והמחמיר אפי' שלא בקביעות תבוא עליו ברכה¹⁷.

טו. גדר זמן שנחשב עדיין שלא בקביעות הוא שלושים יום¹⁸. ובשו"ת אגרות משה¹⁹ כתב דצריך שיהא ניכר שהוא אצלה בביתה רק ביאת פרקים כאורח שבא רק לפי שעה ולא כבא לדור שם.

טז. גר או גיורת מותר להתייחד עם הוריהם או עם בניהם, ואע"פ שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, מ"מ כיון שבטבע הם קרובים ואין להם יצר הרע שולט ע"ז²⁰.

יז. דוד המלך ובית דינו גזרו על יחוד פנויה טהורה אע"פ שאינה ערוה²¹. אבל פנויה שהיא נדה אסורה מן התורה והוי בכלל עריות. ומשהגיעה לגיל י"ב שנים בחזקת נדות²². ולכן משודכת אסורה ביחוד מן התורה²³.

יח. שמאי והלל גזרו על יחוד כותית ואפי' שאינה יכולה לבוא אף פעם לכלל עריות²⁴. אבל כהן אסורה ביחוד עם כותית מן התורה שהיא בכלל "אשה זונה... לא יקחו"²⁵. ולדעת התוס'²⁶ שסובר דכותית שהיא אשת איש יש איסור עשה של "ודבק באשתו" ולא באשת חבירו, לדעת הפרישה שאיסור יחוד בחייבי לאווין אסורה מן התורה, לכאורה אסור גם בזה שהיא חייבי עשה.

היתר דאשתו משמרתו

יט. כל אשה שאסור להתייחד עמה, דהיינו בין ערוה, בין פנויה ובין גויה – אם היתה אשת המתייחד עמו, הרי זה מותר להתייחד אתם מפני שאשתו משמרתו²⁷. ואפי' אם האשה פרוצה²⁸ או לבו גס בה (ראה להלן בזה) מותר להתייחד עמה²⁹. וכן

¹⁷ הרא"ש פסקיו והטור ברמזים.

¹⁸ אמרי יושר ח"ב סי' מג דשיעור לפרקים מבואר בגמ' ברכות נט הוא ל' יום.

¹⁹ אהע"ז ח"ד סי' סד.

²⁰ שו"ת אגרות משה אהע"ז ח"ד סי' סד אות א.

²¹ שו"ע אהע"ז סי' כב ס"ב. כל מקום שמוזכר ציון לשו"ע בסתם הכוונה לסי' כב.

²² משנ"ב סי' עה סק"ז. ובשו"ת אגרות משה, או"ח ח"א סי' כו.

²³ חלקת מחוקק סי' נה סק"א.

²⁴ שו"ע שם.

²⁵ לדעת הרמב"ם ודעימיה ראה שו"ע אהע"ז סי' ו ס"ח.

²⁶ קידושין כא, ב ד"ה אשת, הובא בב"ש סי' טז סק"ב.

²⁷ שו"ע ס"ג.

²⁸ דסוף סוף אשתו של המתייחד שומרת עליו. וכ"פ בשערי היחוד ס"ג סק"א.

²⁹ החד"א בשו"ת שערי יוסף סי' ג ד"ה והנה ראיתי. וכ"מ בשו"ת ראנ"ח סי' צא, בשו"ת פרח מטה אהרן ח"ב סי' צה.

אפי' אם האיש פריץ מותר להתייחד עם אשה כשאשתו עמו.³⁰ ואפי' אם גם אשתו פרוצה נראה שמשמרתו.³¹

כ. אפי' אם אשתו היא סומא אמרין שמשמרתו.³² וי"א דאינו משמרתו.³³

כא. אשתו משמרתו מועיל גם בדרך ובשדה.³⁴ וגם בלילה ואשתו ישנה מותרת.³⁵ ואפי' דירה בקביעות מותר.³⁶

כב. אסור לישראלית או אפי' לכמה ישראליות להתייחד עם הגוי ואפי' אם אשתו של הגוי עמו, שאין אשתו של גוי שומרת עליו.³⁷

כג. אין מוסרין תינוק ישראל לגוי ללמדו ספר וללמדו אומנות, דחשידי על משכב זכור.³⁸

אשה עם שני אנשים

כד. מותרת לאשה להתייחד עם שני אנשים כשרים.³⁹ ויש אוסרים⁴⁰ וכן נהגו הספרדים. ולדעת המתירין: סתם אנשים כשרים הם.⁴¹ אבל בפרוצים אפי' עם

³⁰ כ"כ הפרישה, ב"ח ש"ך וט"ז סוף סי' קנג.

³¹ כנלענ"ד, דסוף סוף מקפידים זע"ז. וכ"כ בדבר הלכה ס"ו סעיף ז ובשער היחוד ס"ג סק"ט.

³² כך משמע בשערי יוסף סי' ג. וכך גם מסתבר דמ"מ מרגישה אפי' אם אינה רואה.

³³ אפי' זוטרא סי' כב סק"ח הובא באוצה"פ, וכותב דגם כשאשתו ישנה אינו משמרתו.

³⁴ כ"כ בפת"ש סק"ב בשם הזכור לאברהם (אות י יחוד). וכ"מ בפרח מטה אהרן ח"ב סי' צה ובפני יהושע קידושין (פ, א).

³⁵ כ"ה פשטות המשנה קידושין (פ, ב) "וישן עמהם בפונדקי מפני שאשתו משמרתו". וכ"מ בהראשונים שם. וזה דלא כאפי' זוטרא הנ"ל הערה 19.

³⁶ שו"ת הראנ"ח סי' צא, הובא בזכור לאברהם שם.

³⁷ שו"ע שם.

³⁸ שו"ע סי' ע"פ שיטת רמב"ם (פכ"ב מהל' איסור"ב ה"ה) דהטעם משום משכב זכור. אבל רש"י (ע"ז טו, ב) כותב עוד טעם משום דמשכי למינות. והרמ"א (יו"ד סי' קנג ס"א) מביא רק טעם השני של רש"י משום דמשכי למינות. ובביאור הגר"א שם סק"ב כתב דלהכי נקט הרמ"א רק טעם זה משום שהנכרים בזמן הזה לא חשודים על משכב זכר. ומיירי במקומות שאין חשש שפיכות דמים דאם יש חשש כזה אסור אפי' לגדול להתייחד עם הגוי.

³⁹ משנה קדושין פ, ב.

⁴⁰ רמב"ם פכ"ב מהל' איסור"ב ה"ח. שו"ע ס"ה. והטעם משום דרק אנשים כשרים רכבי חנינא בר פפי וחבריו.

⁴¹ שו"ת הרשב"א סי' אלף קעה. דרק בפרוצים ממש אסורה. וכ"כ הריטב"א והר"ן קדושין שם. וכ"פ בפרישה סק"ח וביש"ש סי' כא. והרמ"א פוסק כן להלכה.

קיצור הלכות יחוד

עשרה ויותר - אסורה להתייחד עמהם.⁴²

כה. מי שידוע שהם פרוצים בעריות נחשבים כפרוצים ואסורה לאשה להתייחד עמהם.⁴³ וי"א דכשרים הם רק אלו אנשים שמוחזקים בכשרות.⁴⁴

כו. זה שמותר לאשה להתייחד עם שני אנשים כשרים, היינו אפילו אם האשה פרוצה או גויה.⁴⁵

כז. יש מתירין לאשה להתייחד עם שני אנשים אפי' אם אחד מהם פרוץ.⁴⁶ ויש מקילין רק כששניהם כשרים דוקא.⁴⁷ ויש שכתבו שעם אחד כשר ואחד גוי מותר, אבל עם אחד כשר ואחד ישראל פרוץ אסור.⁴⁸

בדרך

כח. זה שכתבנו שאשה מותרת להתייחד עם שני אנשים כשרים, היינו דוקא בעיר אבל בשדה או בדרך צריך שיהי' ג' אנשים כשרים.⁴⁹

כט. דרך היינו מקום שאין שם עוברים ושבים בתדירות כמו שדה. אבל במקום שמצויים שם עוברים ושבים בתדירות כזה עד שגם כשילך אחד לביה"כ לא יחשב המקום כמקום סתר - בזה סגי בשני אנשים וא"צ ג'⁵⁰. וגם בדרך שמצויים שם

⁴² מימרא דרב יהודה אמר רב בגמ' שם.

⁴³ כ"כ הר"ן דכשרים הם סתם אנשים שלא הוחזקו בפריצות. וכ"כ בתשובת הרשב"א שם, ובשאר רוב ראשונים. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' רב אות א) כותב דמי שמזלזל בראיית טלוויזיה או קוראים עיתונים המלאים דברי תועבה וכש"כ אם הולכים לקולנוע הם בגדר פרוצים בזמן הזה.

⁴⁴ הגהות בית מאיר בדעת הר"ף. ושו"ת צמח צדק (ליובאוויטש), אבע"ז סי' לט ומביא שבתד"א (רבה פי"ח) כותב להדיא "אנשי תלמידי חכמים וגדולים".

⁴⁵ שו"ת שב יעקב סי' יט. וכן משמע גם בשו"ת מהרי"ל דיסקין, פסקים סי' ב.

⁴⁶ יש"ש (קדושין פ"ד סי' כא), שו"ת מהרי"ל דיסקין (שם), ערך שי (סי' כב ס"ח). ובטעם הדבר כתב היש"ש: "אבל חד כשר וחד פריץ, מתבייש הכשר מן הפריץ, וכן הפריץ אינו עושה שום דבר בפני הכשר".

⁴⁷ בית מאיר, המקנה בקדושין שם, שו"ת נו"ב קמא (סי' ט), שו"ת צמח צדק (אבע"ז סי' לט). וכ"ה פשטות לשון הרמ"א שכתב "דאשה אחת מתייחדת עם שני אנשים כשרים".

⁴⁸ שו"ת שב יעקב שם. והטעם משום דהגוי עשוי לפרסם הדבר ומירתתי מניה.

⁴⁹ רמ"א ס"ה ע"פ דברי הראב"ד (בעה"נ שער הפרישה צה ע"ג. הובא בב"י). והטעם: שמו יצטרך אחד מהשנים לילך לבית הכסא ונמצא מתייחד איש אחד עם אשה אחת. ולהעיר שהרי"ף השמיט כלל דין זה.

⁵⁰ שו"ת שב יעקב סי' יט. ומדייק משינוי לשון הרמ"א, דהנה בקידושין פא, א אמר הגמ' לא שנה אלא בעיר [שמספיק ב' אנשים כשרים] אבל בדרך עד שיהי' ג'. והרמ"א שינה הלשון וכתב אבל בשדה בענין ג', ע"כ בכדי לדייק דדרך דומיא דשדה שאינו מעבר לרבים תמיד, אבל בדרך שזה הולך וזה בא מספיק ב' אנשים מכיון דמירתת.

עוברים ושבים, מ"מ בשעה שאין עוברים ושבים נחשב למקום יחוד ואסורה בלא ג' אנשים.

ל. זה שאמרנו שבדרך צריכים ג' אנשים, היינו בדרך רחוקה שרגילים לילך לביה"כ, אבל בדרך קצרה שאין דרך לפנות – סגי בשני אנשים⁵¹.

בלילה

לא. וכן הדין בלילה שאסורה עד שיהי' ג' אנשים ולא סגי בב' אנשים⁵². ואין להקל אף אם אין בדעתם לישון, וכמו כן אסור גם כשהאור דולק⁵³.

לב. לילה נקרא משעה שבני אדם רגילין לילך לישון. וכן משעה שגיל ילד זה רגיל לילך לישון. אבל בתחילת הלילה מספיק שומר אחד. וכן אם אין בדעתם לישון שם, כגון שבאו לביקור, אפשר להקל בשומר אחד⁵⁴.

לג. כאשר נוסעים במכונית בזמן ובמקום שאין עוברים ושבים, או במכונית שהחלונות אינם שקופים ואין הנוסעים נראים מבחוץ – הוי יחוד אפי' ביום⁵⁵.

לד. י"א דהא דמצרכינן בדרך ג' אנשים כשרים היינו דוקא אם האנשים ההולכים עם האשה בכדי לשומרה דאז אם אחד ילך לביה"כ השני לא יעזוב אותה לבד ונמצא השני מיחד עם האשה. אבל אם האנשים אינם שם בכדי לשמור את האשה – סגי בב' אנשים, דאם האחד ילך לביה"כ גם השני ילך עמו וישארו את האשה לבדה⁵⁶. ומוזה⁵⁷ נתפשט המנהג שהנשים לוקחות עמהן קטן או קטנה שיודעין טעם

⁵¹ כ"כ בספר הלכות יחוד עפ"י פסקי בעל שבט הלוי, הערה סח, ע"פ העיון יעקב והרש"ש קידושין שם. וכ"כ בפתח הבית פ"ה ס"ז עמ' צא.

⁵² רמ"א שם, דשמא ירדם אחד מהם ונמצא מתייחד עם הערוה.

⁵³ שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' רב, וזה דלא כמש"כ בעזר מקודש שרצה להקל כשאין דעתם לישון, דמסתימת הפוסקים מבואר דלא כדבריו.

⁵⁴ מלבושי מרדכי (פסקי מו"ר בעל שבט הלוי, סי' ח ס"ג).

⁵⁵ ע"פ שו"ת שב יעקב סי' יט, עיי"ש. וראה גם שו"ת רע"א, קמא, סי' צט. וראה הל' יחוד ע"פ שבה"ל, אות מט.

⁵⁶ רבינו ירוחם בשם הרמ"ה (נתיב כג ח"א דף קצב ע"א, הובא בד"מ ובב"ש סק"ט), וכ"מ בשו"ת הרשב"א ח"א סי' א'קעח שכתב: "ומעתה אם הם שני אנשים שאינן פרוצין מותר להתלוות עם הנשים בין רבות בין אשה אחת" וכפ"י בשו"ת שער יוסף סי' א. וכ"כ בעצי ארזים (סק"ח) בדעת הרי"ף, וכ"מ בסמ"ג ובדרישה סק"ב ובט"ז סק"ט.

⁵⁷ כלומר מזה הרבינו ירוחם שסובר שאם האישה אינו נוסע לשמור את האשה מותר גם בב' אנשים, שאף אם יצטרך העגלון לנקבים ילך אתו גם האישה השני מכיון שאינו בא לשמור את האשה, א"כ רואים מזה שאם יש אופן שאפשר להשתדל שלא יהיה מצב של יחוד מותר. א"כ ה"ה כשיש קטן או קטנה שומר שמותר מכיון שאם השומר ילך לנקביו ילך אתו גם האישה.

ביאה ואינן מוסרין עצמן לביאה - ונוסעות עם עגלון גוי, משום שאף אם יצטרך השומר לנקבו תלך האשה עמו.

אולם רוב הפוסקים סתמו דלא כשיטה זו, וגם השו"ע והרמ"א לא הביאו דעה זו⁵⁸ ולכן אסור לאשה לנסוע עם עגלון אפי' אם לוקחת אתו גם קטן או קטנה וצריכים שני קטנים או ב' קטנות. אולם בודאי שיכולים לצרף דעת הי"א עם עוד היתירים.

איש אחד עם ג' נשים

לה. יש מתירין לאיש אחד להתייחד עם ג' נשים אם אין עסקו עם הנשים⁵⁹. והטעם כתב הרא"ש כיון דאיכא טובא אי אפשר דלא מגלו אהדדו, ועוד אי אפשר לו לבעול כולן. והרשב"א כתב טעם אחר מאחר שהן רבות מתביישות זו מזו, וגם הוא כשאין עסקו עם הנשים מתבייש מהן. ובאם הנשים פרוצות ראה בהערה⁶⁰. לו. י"א שהיתר זה לדעת רש"י הוא גם עם האיש הוא פריץ⁶¹. וי"א שרק עם כשר מותר אבל עם פריץ אסור להתייחד אפי' עם ג' נשים⁶².

⁵⁸ בבית שמואל (סק"ט) כותב שדעת הראב"ד (בעה"ג שער הפרישה) אינו כרבינו ירוחם, וכ"ה פשטות הרא"ש והטור ומהרש"ל בביאורו להטור. וכ"כ בספר המקנה (פא, א). ובעצי ארזים (סק"ח) מדייק כן מדברי המרדכי, אולם ראה בשו"ת פנ"י (סי' כג) שאין ראייה מדברי המרדכי, עיי"ש.

⁵⁹ דעת רש"י הובא ברמ"א בשם 'יש מתירין', ורוב הראשונים חולקים ע"ז. וראה בשו"ת מהרש"ם, ח"ג סי' קנג שכתב בפשיטות דקיי"ל באה"ע סי' כב דאסור היחוד עם הרבה נשים. אבל עכ"פ בשעת הדחק או עם עוד צירופים אפשר להקל כשיטת רש"י כ"פ בשו"ת אגרו"מ, אהע"ז ח"ד סי' סה אות כ, ובשו"ת שבה"ל ח"ג סי' קפג. וראה שו"ת דברי מלכיאל, ח"ד סי' קב שמקיל אפי' לכתחילה כדעת רש"י מכיון דספק דרבנן לקולא.

⁶⁰ לכאורה תלוי בטעם היתר עם ג' נשים. דלטעם הרא"ש דאיכא טובא אי אפשר דלא מגלו אהדדו, לכאורה מותר אפי' אם הנשים פרוצות הן, דסוף סוף מפחדים הם שלא יתגלו. אבל לטעם הרשב"א דמאחר שהן רבות מתביישות זו מזו, לכאורה בפרוצות אין שייך טעם זאת.

⁶¹ בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תקפז מסביר שיטת רש"י "וכיון דלאחד שרי יותר משתים לא שנא כשר לא שנא שאינו כשר. וזו היא דעתו של רש"י ז"ל... אבל נשים עיקר אסור אפילו בשנים משום שדעתן קלה, וכשאין אלא שתיים אינן בושות זו מזו. אבל בשו"ת הרבה מתביישות ואינן שומעות לו. והוא נמי כשאינו רגיל עם הנשים מתבייש כשהן הרבה. אבל בשעסקו עם הנשים אינן בושות ממנו. ואפי' אם הם הרבה נשמעות לו והוא נמי אינו בוש מהן".

(אולם ראה בשו"ת שער יוסף סי' א וב' לאחר שמביא את דברי הרשב"א להיתר, כותב שם עוד פירוש ברשב"א שהוא מתיר רק באינו כשר כרחב"פ אבל בפריץ ממש יש לומר דמחמיר).

גם בשו"ת הירב"ז (ח"ג סי' תפא) סובר דלדעת רש"י מותר אפי' עם פריץ ממש. וכ"מ גם מסמ"ג ומאירי, ראה 'דבר הלכה' סי' י' ס"ג ובהערה ג.

⁶² כ"כ בהמקנה (פב, ע"א בתוד"ה לא יתייחד). מכיון דעסקו עם הנשים קיל מפריץ ואפי"ה אוסר עם ג' נשים, כש"כ פריץ דאסור. וכ"פ בעצי ארזים סק"א.

לז. לפי המתירין לאיש אחד להתייחד עם ג' נשים (אם אין עסקו עם הנשים), היינו ביום אבל בלילה או בדרך - צריכין ד' נשים דחיישין שמא אחת מהנשים ירדם בשניה ונמצא מתייחד עם ב' נשים⁶³. וי"א⁶⁴ דבלילה אסורה אפי' עם הרבה נשים.

לח. נשים הרבה מותרין להתייחד עם אנשים הרבה אפי' לדעת הרמב"ם והמחבר שאסרו לאיש אחד להתייחד עם נשים רבות וכן אסור לאשה אחת להתייחד עם אנשים הרבה, מ"מ כשיש גם נשים הרבה וגם אנשים הרבה מותרין⁶⁵.

לט. מהו נקרא הרבה - י"א⁶⁶ שלשה נשים עם שלשה אנשים. וי"א⁶⁷ שגם שתי נשים עם שני אנשים נקראים הרבה ומותרים. ויש מחמירין⁶⁸ בשתי נשים עם שני אנשים ומקילין בשלשה נשים עם שני אנשים.

מ. נשים הרבה עם אנשים הרבה מועיל אפי' בפריצים⁶⁹. ויש אוסרים בפריצים ממש⁷⁰.

מא. י"א⁷¹ שגם אנשים שעסקן עם הנשים אסורים עם נשים הרבה.

מב. שני חדרים בבית אחד ובחדר אחד יש שם איש ובחדר שני יש שם אשה ושניהם משתמשים במטבח ושירותים שבבית כאחד, והדלת הראשית סגורה - יש

⁶³ ע"פ דברי הראב"ד (בעה"נ שער הפרישה צה ע"ג. הובא בב"י). וכן דעת הפנ"י (פ, ב תוס' ד"ה רבי שמעון) לחד תירוצא. וכ"פ בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' קד). וכן משמע בשו"ת בית יהודה (עייאש. אהע"ז סי' יג).

⁶⁴ דעת הב"ח (בסוף הסימן ד"ה אין ממנין) דבלילה אסור אפי' עם הרבה נשים. וכן מצדד הפנ"י (פ, ב תוס' ד"ה רבי שמעון) לחד תירוצא. וכ"פ במסגרת השולחן (סי' קנב סק"ח).

⁶⁵ שו"ע סעיף ו.

⁶⁶ בית שמואל סק"ח ובשו"ת שער יוסף סי' ב.

⁶⁷ ב"ח אות ג והט"ז ס"ק ג-ד. ובחלקת מחוקק סק"ז מסתפק בזה.

⁶⁸ חכמ"א כלל קכו ס"ג. וכן העתיק הח"ח בספרו נדחי ישראל פכ"ד ס"ה. ובטעם הדבר ראה דברי סופרים עמ' פב סקע"ב ובשער היחוד דרכי אלישיב ס"ו סוסק"ב.

⁶⁹ עצי ארזים (סק"א) שמדייק מדברי הרמב"ם שסובר שעכשיו אין לנו כשרים ואסורים ביחוד, ואפי"ה מביא הדין שנשים הרבה עם אנשים הרבה, על כרחך שהיתר זה הוא אפי' בפריצים. וכ"כ בבית משה סק"א.

⁷⁰ כך מצדד בחלקת מחוקק (סק"ט), בשער יוסף סי' ב, בברכ"י אות ג הובא בפת"ש סק"ה ובאפי' זוטרי סקט"ו.

⁷¹ כ"מ מהריטב"א קידושין (פ, ב) בבאור משנת מי שעסקו עם הנשים. וכ"מ בר"ן שהביא את הריטב"א בשינוי לשון וביתר ביאור. ובפרט לפי הר"ן גירסת ספר דרך תמים (הגהות הרי"ף) הובא בשער יוסף דלקמן. וכ"ד החיד"א בשו"ת שער יוסף סי' ב. וכ"ד מרן בעל שבט הלוי בספר על הל' יחוד, סעי' סב הערה צב.

איסור יחוד לבו"ע.⁷²

מג. שני חדרים זה לפנים מזה ובחדר אחד יש בו אנשים ובחדר שני יש בה נשים, ופירשה אשה אחת לבין האנשים או איש אחד לבין הנשים - באופן שיש בו משום יחוד כגון שהאנשים שבחדר הם פרוצים או כגון שיש שם רק ב' נשים בחדר או שפירשה אשה אחת לבין האנשים לדעת השו"ע - אסורים משום יחוד.⁷³ וי"א דאסורים משום יחוד גם באופן שעדיין לא פירשו לחדר שני הואיל והם במצב של 'פנימי וחיצוני' חיישינן שמא יכנס אחד לחדר השני ויבואו לידי יחוד.⁷⁴ וראוי להחמיר כדיעה זו.⁷⁵

מד. אם יש קנים בין חדר לחדר באופן שכאשר אחד יעבור לחדר השני ישמיעו קול, מותר.⁷⁶

עסקו עם הנשים

מה. מי ש'עסקו עם הנשים' אסור להתייחד אפי' עם הרבה נשים. והטעם משום דלבו גם בהן וכולן מחפות עליו.⁷⁷

מו. יש אומרים שמי שעסקו עם הנשים אסור להתייחד אפי' באופן שאשתו עמו.⁷⁸ ויש שכתבו שיש לחוש להחמיר בזה.⁷⁹

מז. אפי' מי שעסקו עם הנשים מותר להתייחד עם אשה כשפתח פתוח לרשות

⁷² כך מבואר בגמ' (פא, א) בעובדא דרב ביבי ורב יוסף. וראה חזו"א אהע"ז סי' לד סק"א.

⁷³ שו"ע ס"ו. וזהו דעת הרמב"ם שדוקא כשפירשו יש איסור יחוד. והחידוש הוא שהגם שיש אנשים הרבה ונשים הרבה וא"כ בדרך כלל אין בו משום יחוד, מ"מ באופן דפנימי וחיצוני.

⁷⁴ דעת רש"י שם, דהואיל שדרך הפנימי על החיצוני חוששים שמא יצא אחד מהם וייתחד עם המין השני.

⁷⁵ בינת אדם סי' כז וסי' כח. וכך משמע גם בחלקת מחוקק סק"י.

⁷⁶ מאירי שם.

⁷⁷ משנה פב, א וכפירוש רש"י שמי שעסקו עם הנשים יותר חמור משאר אנשים. וכ"ד התוס', הרמב"ן והריטב"א, וכל אחד כותב לפי דרכו במה יותר חמור. דרש"י כתב שהחמירו בו שאסור אף עם ג' נשים. והתוס' כתבו שהחמירו בו שאסור אף כשאשתו עמו והרמב"ן והריטב"א כתבו שהחמירו שאסור אף בשני אנשים.

⁷⁸ דעת התוס' פב, א ד"ה לא יתייחד.

⁷⁹ יש"ש סי' כח, ט"ז סק"ו, שו"ת שבה"ל ח"ה סי' רב אות ג. גם בהגהות הגר"א על הגמ' שם הסכים לפירוש התוס'. וראה גם בס' תאוה לעינים (למהר"ש אלגאזי) על קידושין שם. אולם בכנסת הגדולה כתב דנקטינן כהרמב"ם דבאשתו עמו מותר אפי' בלבו גם בה. וגם מסתימת הפוסקים שלא העתיקו דעת התוס' משמע דס"ל כהרמב"ם.

הרבים⁸⁰.

מח. גדר 'עסקו עם הנשים' היינו כל מי שמתעסק עם נשים במיוחד⁸¹ והנשים צריכין לו, כגון הצורף תכשיטים לנשים ובא במגע עם הנשים, המוכר קישוטי בשמים לנשים, הסורק בגדים לנשים, מי שיש חנות בגדי נשים, קוסמטקאי או רופא כללי וכל-שכן רופא נשים⁸². אבל בעל מכולת או ירקן שאינו מתעסק עם נשים במיוחד, אין דינו כמי שעסקו עם הנשים.

מט. 'עסקו עם הנשים' אסור להתייחד אפי' עם נשים שהוא אינו מכיר כלל ואין לו עמהן שום עמם.

בעלה בעיר

ג. מותר לאשה להתייחד עם איש כבעלה נמצא באותו עיר משום שאימת בעל על האשה והיא חוששת שמא יבוא למקום היחוד ואין חשש לעבירה⁸³. וי"א שלכתחילה יש איסור בזה ורק אין מלקין ע"ז⁸⁴. ובעל נפש יש להחמיר בזה⁸⁵. ויש שכתבו שביחוד איש אחד עם אשה אחת שהוא יחוד דאורייתא יש להחמיר, אבל

⁸⁰ החלקת מחוקת (סקי"ג) אוסר. אבל הט"ז (סק"ח) מתיר. ובשו"ת שער יוסף, (סי' ג) מוכיח שדעת הרבה ראשונים להיתר. אולם יש מצבים שאין היתר זה שייך, כגון ברופא נשים וכדומה.

⁸¹ קיצור שו"ע סי' נב ס"ג.

⁸² במשנה קידושין (פב, א) מבואר "כל שעסקו עם הנשים לא יתייחד עם הנשים". ובגמ' מבאר מי נקרא עסקו עם הנשים "כגון הצורפים, והסריקים, והנקורות, והרוכלין, והגרדיים, והספרים, והכובסים, והגרע, והבלן, והבורסקי. ומפרש רש"י: הצורפין - צורפי זהב העושין לנשים שירין נזמים וטבעות. הסריקים - סורק בגדים לנשים פלוקיירד"א. הנקורות - מנקרי ריחים של יד שנשים טוחנות בהם כדתנן בכתובות (נט, ב) אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ואמרינן (כתובות נט, ב) בריחים דידא. והרוכלין - מוכרין קישוטי בשמים לנשים. והספרין - הנשים צריכות להן בשביל בניהם. והגרע - אומן המקיז דם על שם שמגרע את הדם. הבורסקי - מעבד להם עורות ללבוש ולנעול. והבלן - מחמם מרחצאות, עכ"ל רש"י. ורופא כללי מכיון שמטפל בגוף האשה בכלל "גרע", וכש"כ רופא נשים.

וראה בשו"ת תשב"ץ (ח"א סי' טז) דהדבר תלוי במציאות המקום, שאם באיזה-שהוא מקום אחד מן מנויים בגמ' אין לו עסק עם הנשים בדוקא, אז לא נחשב עסקו עם הנשים. וה"ה להיפך אם איזה-שהוא דבר בפועל עסקו עם הנשים אפי' שלא נזכר בגמ' הוי עסקו עם הנשים ואסור ביחוד.

⁸³ כ"ד התוס' קדושין שם ד"ה בעלה בעיר, רמב"ם (פכ"ב מהל' איסור"ב הי"ב), סמ"ג, מאירי, כלבו סי' עה וכו' דרוב הראשונים. וכ"פ בשו"ע ס"ח וביש"ש פ"ד סי' כב.

⁸⁴ כ"ה פשטות דעת רש"י ור"ן. אולם הט"ז (סק"ז) כותב דגם רש"י אין בכוונתו לאסור, וכ"כ בספר אליה רבא סוף קידושין לחד תירוצא.

⁸⁵ כ"כ רבינו ירוחם (נתיב כג ח"א בשם הרמ"ה) דמאן דצניע אפי' בעלה בעיר ופתח פתוח לרה"ר נמי צריך להתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו.

בשני אנשים או שתי נשים אין להחמיר⁸⁶.

נא. היתר בעלה בעיר הוא גם באופן שבעלה הפליג בעיר ואינו עומד לחזור בזמן הקרוב, או שהלך לביהכנ"ס להתפלל ובודאי לא יבוא עד זמן מסויים, ג"כ מותר⁸⁷.

נב. באופן שהאשה הלכה לבית אחר שהבעל אינו יודע היכן היא, אסורה היא להתייחד⁸⁸. ויש מקילין גם באופן זה⁸⁹.

נג. הלכה האשה ברשות בעלה לבית אחרת וכל שכן כשבעלה נתן לה רשות לדבר עם איש אחד דבר סתר ולסגור הדלת, י"א דפשיטא שאסור⁹⁰. אולם יש מתירין גם באופן זה מכיון שהבעל יודע היכן אשתו נמצאת מפחדת האשה שבעלה יבוא כל רגע⁹¹. ויש מפשרים דבאופן שאמר לה שתסגור את הדלת על משך זמן גדול ולא יצטרכו לפתוח אף כשיקיש על הדלת – וכגון שהלכה לרופא שיש להם אמתלא טובה אמאי לא לפתוח את הדלת מכיון שהם באמצע טיפול – אז ודאי דאסור. אבל בסתם נתינת רשות מהבעל להתייחד, לכאורה אין לאסור דעדיין אימתו עליה שהרי יש לה לחוש שמא הבעל יחשוד ויקיש על הדלת שיפתחו לו⁹².

נד. ההיתר דבעלה בעיר אינו מועיל במי שלבו גם בה. וגדר לבה גם בה – היינו גם בה ממש כגון שגדלה עמו או קרבתו והוא בקירוב הדעת.

נה. אשה ישראלית לא יתייחד אפילו עם גויים הרבה ואפילו נשותיהם עמהם⁹³.

פתח פתוח לרשות הרבים

נו. חדר שהפתח פתוח לרשות הרבים אין בו משום יחוד⁹⁴. ואפי' עם פרוץ⁹⁵ או

⁸⁶ חכמת אדם (כלל קכו סק"ז).

⁸⁷ החיד"א בשו"ת יוסף אומץ סי' צו.

⁸⁸ חכמת אדם כלל קכו הובא בפת"ש סק"ז, והועתקו דבריו במסגרת השלחן. וכ"ד בעל ההפלאה בספרו נתיבות לשבת סי' כב ס"ק ד-ה, והח"ח בספרו נדחי ישראל פרק כד.

⁸⁹ שו"ת יוסף אומץ שם. וכ"ד בעל החזו"א מכיון שאימת בעלה על האשה הוא נערוו כלומר אימה טבעית.

⁹⁰ חכמת אדם שם.

⁹¹ כן משמע בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תפא, וכ"פ להדיא בשו"ת דובב מישורים סי' ה.

⁹² שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן סה אות כא.

⁹³ טושו"ע יו"ד סי' קנ"ג ס"ד. וזהו מטעם שהם חשודים על שפיכת דמים, ולכאורה במקומות שאין לחוש לזה אין לאסור.

⁹⁴ שו"ע ס"ט.

⁹⁵ פת"ש (סק"ט) בשם החיד"א בברכי יוסף.

גוי⁹⁶.

הגדר דפתוח

נז. י"א דהיינו פתוח לרשות הרבים ממש, באופן שההולכים ברשות הרבים יכולים לראות מה נעשה בפנים⁹⁷.

ו"א דאפי' אם הדלת סגור אבל אינו נעול מהני, מכיון שמפחד שמא כל רגע יכנס אדם⁹⁸.

ואם רגילים הילדים או הקרובים להכנס לבית באופן תמידי, לכו"ע מועיל אם הוא לא סגור.

ואם יש להילדים מפתחות ורגילים לבוא להבית ג"כ הוי כפתח פתוח לרשות הרבים.

חלון הפתוח

נח. וכן אם יש חלון פתוח לרשות הרבים, דהיינו באופן שהעוברים ושבים יכולים לראות בפנים דרך החלון כגון בקומת קרקע⁹⁹, אין בו משום יחוד¹⁰⁰.

מ"מ מועיל רק באופן שהחלון פתוח או שבפנים יותר מואר מבחוץ כגון בלילה וכדומה, משום דרק אז אפשר לראות דרך הזכוכית¹⁰¹.

שמירת תינוקת

נט. מותר לאיש להתייחד עם אשה (אפי' בדרך¹⁰²) אם יש עמה תינוקת שיודעת טעם ביאה אבל אינה מוסרת עצמה לביאה.

ס. וכן עם תינוק שיודע טעם ביאה אבל אינו מוסר עצמו לביאה.

⁹⁶ כן מוכח משו"ת הרשב"א בנוגע אשת כהן שנתייחדה עם נכרי.

⁹⁷ הגאון בעל בית מאיר ונדפס בשו"ת רע"א (סי' ק), והסכים עמו הגרע"א (סי' קא). וכ"כ בשו"ת בית שלמה (או"ח סי' מז).

⁹⁸ כ"כ רבינו יונה בספר היראה (אות רלז), ובשו"ת הרשב"א (ח"א סי' א'רנא), והובא בשו"ת מבי"ט (ח"א סי' רפז) ובשו"ת הדרב"ז (ח"א סי' קכא). וכ"כ בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' קלח), בעזר מקודש (ס"ט) ובחכמת אדם (בינת אדם סי' יח).

⁹⁹ ראה שו"ת מהרש"ם (ח"ב במפתחות לאבע"ז סי' עו).

¹⁰⁰ שו"ת נודע ביהודה (קמא סי' עא).

¹⁰¹ כ"כ מו"ר בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' רג אות ז).

¹⁰² ט"ז (סק"ט).

גיל השומרים

סא. גיל תינוקת שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה הוא מגיל 5 עד בת 9.

ובתינוק הוא מגיל 6 עד גיל 9. אבל בתינוק גם אם הוא גדול מגיל תשע מהני מטעם שני אנשים לדעת המתירים.

נשים השונאות זה את זה

סב. מותר להתייחד עם שתי נשים השונאות זה את זה כגון שתי נשים הנשואות לאחים או עם אשה וחמותה (אבל לא עם אשה ואשת חמיה, שבה"ל) או עם אשה ובת בעלה או עם אשה ואחות בעלה, מפני ששונאות זו את זו ואין מחפות זו על זה.¹⁰³ ואפי' מי שעסקו עם הנשים מותר¹⁰⁴. ואפי' בדרך. אולם בלילה יש מקום להחמיר¹⁰⁵.

ומותר גם אם איש המתייחד הוא אח של אחד מהנשים¹⁰⁶.

¹⁰³ שו"ע ס"י.

¹⁰⁴ בית שמואל סק"ד.

¹⁰⁵ ט"ז סק"ט. וכ"כ בים של שלמה (קידושין פ"ד סי' כד).

¹⁰⁶ שו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' רד אות ב).

